

Framhald av síðu 7

missa vit rættin til at kalla okkum sjálvi menniskju.

Fáar tímar aftaná var hann deyður.

Við teimum umfatandi áløgnum á mannarættindini í huga man mangur ivast í um tað er møgulegt at vinna stríðið fyri hesum rættindum. Vit standa fyri einari avgerandi avbjóðing. Óivað vita fólk um allan heim meira um teirra rættindi nú enn nakrantíð fyrr; men teir valdsgerðir sum verða framdar hvønn dag vísa, at tørvurin á stríði fyri mannarættindunum er ikki minni enn áður.

Hetta stríðið má ferast á tvínum økjum, og venda sær móti misbrúki á altjóða stigi samstundis sum samhugur má skapast við offrumum.

Arbeiðið fyri at tryggja undirtøku við altjóða mannarættindareglum má styrkjast. Tað er avgerandi neyðugt at altjóða sáttmálar um mannarættindi verða steðfestir. Sum er hava minni enn helvtin av heimsins stjórnunum góðkent hesar sáttmálar. Ein altjóða sáttmáli, ið bannar pining, og sum er í ferð við at verða skrivaður, má góðkennast av S. T. skjótast gjørligt. Hesin sáttmáli má hava reglur, ið loyva kanning av fangatúppum.

Heimsufatandi steður av avrætingum, ið nýliga hefur verið til viðgerðar í S. T., sum útsetti málið, má fáast ílag.

Sáttmálar eru kortini ikki einsamallir førir fyri at tryggja mannarættindi. Mannahugsan má eggja til virðing fyri altjóða sáttmálum.

Ein sterk og óheft mannarættindarørsla er av avgerandi týdningi — ein rørsla sum er før fyri at skera igjøgnum maktpolitiskar flekjur og at leggja uppi allarstaðir har grundleggjandi mannarættindi verða brotin. Hetta kann gerast á ymsan hátt, frá avdúkingum í fjølmíðlunum til mótmælisskriv vegna hóttar fangar.

Amnesty International hefur gjørt tær royndir at fólk, ið eru fyri hóttanum um pining og avræting, kunnu bjargast av miðvísium altjóða mótmælum. Fangar eru frígjavnir aftaná samskipaðar áheitanir frá fólk og fæløgum í øðrum londum. Í øðrum færum eru fangar ið vóru »horvnir« í fangalegum komnir aftur-laftur. Pining er hildin uppát og deyðadómur broyttir.

Ómetaligir trupulleikar mega yvirvinnast. Tíðindi um fangar og fangalegur verða hildin aftur. Avvarðandi, sakførarar og mannarættindastjóðir verða hótt við hovndartiløkum. Stjórnir venda ofta tað deyva oyðra til áheitanir til frama fyri offri. Mótmæli og avdúkingar verða mótt við diplomatiskum trýsti. Fangar og tey sum virka teimum til

frama drukna í almennum hykki um mannarættindi.

Ferð eftir ferð hefur tað eydnast at vinna á tilikum trupulleikum við óheftum arbeiði, bygt á álitandi upplýsingar. Hetta hefur einans verið gjørligt við hjálp av ágrýtni og fíggarligum stuðli frá fólk í nógvum londum.

Við byrjanina av 1980-unum hefur Amnesty International gjørt sína stóðu upp viðvíkjandi arbeiðinum fyri mannarættindunum. Uppgávan hjá A. I. er trífald. Í fyrsta lagi verður arbeiðið skjótari og treytalesari frígeving av øllum samvitskufangum (fólk sum eru fongsald orsakað av teirra trúgv, húðarlit, kyni, etniska uppruna ella tungumáli, og sum ikki hava nýtt vald ella eggið til valdsnýtslu). Í øðrum lagi berst A. I. fyri rættvisari og skjótari rættarviðgerð fyri allar politiskar fangar. Harumframt verður arbeiðið fyri atvøk av pining og deyðarevnsin.

Amnesty International metir eithvert brot á hesi grundleggjandi mannarættindi sum eina hóttan móti rættindum og mannarættið hjá hvørjari einstakari menniskju. Arbeiðið verður fyri at steðga valdsgerðum, ið verða framdar ella góðkendar av landstjórnunum, sum hava ábyrgdina av at seta tær reglur í verk, sum verða samtyktar av altjóða myndugleikum.

Hóast tað stógt vaksandi arbeiðið, ið stendur av at avdúka og arbeiða imóti brotum á mannarættindini, hefur Amnesty International framvegis tá áskoðan, at fangaskapurin má halda fram við einans at lita á stuðul frá limunum og gávur frá almenninginum. Hetta er av avgerandi týdningi fyri at felagið framvegis skal vera óheft av upplýgging frá stjórnun og áhugabólkunum.

Vit vóna at tvífalda limatalið komandi tvey árin. Hetta hevði í stóran mun bót um okkara møguleikar at arbeiðið fyri frígeving av samvitskufangum og imóti pining og avrætingum.

Hesin stuðul verður neyðugur, um vit skulu verða før fyri at gera brúk av tí eldhuga ið so nógv fólk hava sýnt í starvi fyri Amnesty. Gjøgnum tey 20 árin, ið eru liðin síðan Amnesty International varð stovnað, hava nógv túsund fólk arbeiðið í bólkun um allan heimin til frama fyri meira enn 20.000 samvitskufangum og nógv fleiri hótt av somu lagnum. Væl meira enn 250.000 fólk taka sum er lut í arbeiðinum hjá Amnesty International. Í meira enn 350 færum hava lögfrøðingar og læknar, sendir av Amnesty, verið hjástaðir við rættarsakir, tosað við fangar og samráðst við stjórnaræðismenn.

Miliónir av brøvum eru send til stjórnir og fangalegur, eitt prógv um vaksandi samhug millum.

Hetta stríð má margfaldast, um vit skulu verða før fyri at taka imóti komandi avbjóðingum og náa munandi framá móti altjóða verju av mannarættindunum.

Trúskapur móti hesum máli er neyðugur, um vit við orðunum hjá Vladimir Herzog skulu varðveita »rættin at kalla okkum menniskju«.

Framhald av síðu 2

teimum stórru plássunum, og taka dømi fram um húsabygging. Flest fólk munnu knúgva undir byrðuni at fáa sær tak yvir høvdið — ella fót undir egðið borð, tó at tað ikki eru húsabyggjarnir, sum kunnu tosa um »egðið« hús ella borð. Helst eru tað peningastovnar, sum eiga ognina, meðan einstaklingurin og familjur hansara stríðast fyri at fáa endarnar at røkka saman. — Vit vita, hvussu stórir lønnumurin er, so kostar tað alsamt eins nógv fyri øll at seta seg í slíka skuld...

Spurningurin eigur tí at verða settur við, um tað er rætt frá samfelagsins síðu, at fólk ikki hava valmøguleikan at seta seg í so ovurhondsstóra skuld, sum tey kanska ikki hava áhuga fyri, men um tey ikki heldur skuldu havt í boki at leiga sær eina íbúð istaðin, so einstaklingurin á tann hátt sjálvur kundi valt, hvussu hann vildi búleikast.

Tá tað stendur í botni, og fólk ikki klára at greiða stóðuna, sum samfelagið leggur til grund, sum rætt og sømiligt gevur tað til minni menta skuldakenslu, og hann kennir, at tað er av egnum ávum, at hann ikki klárar seg í samfelagsviðurskiptunum. Tað eru, ið hvussu so er, ikki hesir persónar og familjur, sum koma til bløðini at kæra sína neyð, tí tað halda tey ikki, tey hava uppiborið.

Her er tað, teir fólkavaldu hava ov lætt spæl, at teir ikki skulu standa til svars fyri tær avgerðir, sum teir hava verið við til at fram. Neyðina noyðast fólk sjálvi at berjast við. Tá blaðstjórin á Dagblaðnum herfyri í Útvarpinum greiðið frá blaði sínum, var hann spurdur um, hvør skrivaði lesarabrevini í sama blaði, og svaraði hann, at tað var »tann tigandi meirilutin« í samfelagnum, sum á henda hátt gav seg til kennis.

Eftir at hava verið í blaðstarvi í nøkur ár, vil eg siga mína hugsan um júst henda spurningin: — nevniliga, at tað ikki er »tann tigandi meirilutin« sum skrivir lesarabrev, men heldur »tann skrivandi minnilutin«, tí tað er neyvan so stórir munur á lesarabrevum, sum bløðini annars fáa (mangan koma tey somu lesarabrevini til øll bløðini) og neyvan hefur Dagblaðið so óvanligar lesarabrevskrivarar, at blaðfólkið á sama blaði noyðist at umskriva hesi, so vanlig fólk í Føroyum kunnu skilja, hvat skrivarin hugsar um ymsu samfelagsmálini.

Viðmerkjust skal tó við fyrbrigðið »tann tigandi meirilutin«, at hetta hefur blaðstjórin á Dagblaðnum

ikki funnið upp á av sínum eitingum. Tá Nixon, fyrrverandi forseti í USA valdi at virka fyri »tigandi meirilutanum« í USA, var tað tí hann ikki visti, hvørjum »slogan« hann skuldi fara í valstrið við. — Tað er jú so lætt at siga seg berjast fyri teimum, sum einki trúgva ella einki sjónarmið hava í slíkum málum, og tí var fyrbrigðið »tigandi meirilutin« so rættuliga »all round«, at eingin aftaná kundi koma við krøvum til sama forseta. Óneyðugt er kanska at viðmerka, at Nixon gjørdist forseti av hesum.

Fyri at koma aftur til føroysku pressuna, og teir mogleikar hon hefur at virka undir, er tann búskaparliga stóðan ein hin torførasta, sum nakað virki hefur at berjast við, tí blaðframleiðsla er eitt slag av idnað, sum kortini ikki kann sammetast við aðrar framleiðslur, tá vit ikki hava tað skrivi-frælsið, sum so mangan verður tosað um. Hetta seinasta kann sigast at virka millum fólk, har fleiri eru savnaði saman at umrøða eitt ávíst mál, men vit koma ikkiuttanum, at vit í Føroyum meina eitt, men siga eitt annað! — Tað er ikki fólkaligt at bera nakað upp á mál, sum kann sára ella seta spurnartekin við viðtíktin mál.

Tað átti at verið uppgávan hjá pressuni at upplýst um tey mál, sum eru frammi í tíðini og at umrøtt viðtíktin mál, og hvussu tey framhaldandi verða viðgjørd, men tá stendur fast beinanvegin, tí bløðini eru ikki fræls, annaðhvørt tað er eitt politiskt/ópolitiskt blað, tí eisini feløg, stovnar og handilsfyrirtekur eins og flokspolitiskt fyrilit er at taka, áðrenn greinirnar kunnu prentast til lesarnar.

Búskaparlígt er tað ikki nakað gullnám at geva bløð út, og um búskaparlíga hallið ikki skal gerast ov stórt, noyðast lýsingar at vera í ávísium síðutali fyri hvørt blaðið. Um eitt ávíst blað setir spurningar við mál, sum fyrrnevndu stovnar hava við at gera, — ella bert um fólk á hesum stóðum hava áhuga fyri somu málum, so kunnu bløðini rokna við noktalsi viðvíkjandi lýsingum, og at vita vit, at einki er at gera, um henda vælvildin svikjur.

At føroyska pressan bert er iskoytislestur er einki at dylja yvir, tí neyvan kunnu vit halda, at tað sum stendur í okkara bløðum, er mynd av tí heimi, vit liva í. Sostatt kunnu vit ikki erpa okkum av, at útlendsku bløðini eru óneyðug fyri føroyska lesaran.

Vit hoyra í Útvarpinum

um óteljandi bardagar, um hungursneyð, politisk morð og aðrar ræðugerðir, sum dagliga verða framdar, men kortini rinur tað ikki við okkum sum nakað veruligt, og tað haldi eg, ið hvussu se er, er av teirri orsök, at vit ikki duga at viðganga henda ræðuleikan, tí hann ikki finst á okkara máli í tí tíðindaflutningi, sum føroysku bløðini viðgera. Vit vita eisini at tveir triðingar av heimsins íbúgvum svøltu, meðan ein triðingur roynir klænkisikeið fyri at sleppa undan at doyggja av ovurfitu. Vit lesa eisini í útlendsku pressuni um vápnadubbingina, og at tað verða nýttar 1. mió. kr. hvønn minutt í vápnakappingini millum stórveldini, og at tað nú finst so nógv og ræðulig vápn í heiminum, sum kunnu forkoma øllum livandi, — ikki bert eina ferð, men heili 10 ferðir. Eisini vita vit, at tað er ógjørligt at sleppa av við somu vápn, um menniskjuna einaferð vildi forkomið teimum tí tey áðrenn, at kriggi og slíkir ræðuleikar sum standast av bardögum, ikki áttu at havt innivist í okkar heimi.

Um føroyska pressan skuldi tikið sær av útlendskum tíðindum, so áttu bløðini at havt nógv stórra síðutal, enn í dag, men her kemur lýsinga-

spurningurin og starvsfólkatalið aftur inn í myndina, og her verða lesarnir við sviðið soð, tí hetta neyvan kann gerast.

Ein nýhugsan kundi tó verið gagnlig innan føroysku pressuna, um vit ikki løgdu so nógv trýst á hvønn annan, — tað verið seg búskaparlíga, flokspolitiskt, átrúarliga og á annan hátt, har tann minni menti eins vel kundi komið fram við sínum sjónarmiðum, so tað ikki altíð er tann, sum dugir væl at málbera seg, og sum veit, hvussu framferðin er í fjølmíðlunum og dugir at brúka tey, sum sleppur til orða.

Uppgávan hjá pressuni og starvsfólkunum er tí at geva øllum málum somu sømdir, til gagns fyri allar stættir í samfelag okkara.

Tá hevði føroyska pressan havt betri møguleika at greiða frá samfelagslivinum, so sum tað veruliga er, og tí hevði pressan kanska eisini gagna lesarunum betri enn bert at lætta um í letuni, sum hjá fanganum, ið ikki hevði framtíðina fyri sær, tí tað hava vit vónandi í føroysku pressuni?

— Segði eg nakað um lendingarprísir og veðurvánirnar í gjár? — Nei, tí hetta eru tíðindi, sum er givin, og tí ikki skulu metast við ta síðuna av blaðskrivning, sum her er umrødd.

Skeið fyri pisur aftur í ár

Aftur í ár skipar Hitt Føroyska Studentafelagið í Keypmannahavn fyri einum sokallaðum pisuskeiði fyri at gera tað lættari hjá teimum, sum í ár fara niður at útbúgva seg.

Pisuskeiðið verður 11.-13. september uttanfyri Helsingør og tað er ætlað øllum, sum fara niður á hægri lærisstov. Ikki bert teimum, sum fara á universitet.

Tað er ofta trupult hjá nógvum føroyingum, sum fyrstu ferð koma til Danmarkar í lestrarørindum, at vinna á teimum vanligu byrjanartrupulleikum. Tí avgjörði Studentafelagið í fjør at halda eitt skeið fyri teimum, sum tá koma niður. Hetta tiltakið

eydnaðist so væl og prýgvaði, at tørvur var á tí, at avgjort varð at hava skeið aftur í ár.

Á skeiðinum verður greitt frá um lestrargreinar, lestrarstøð t.v.s. skúlar, bústaðarviðurskipti, sosialviðurskipti, fíggarligviðurskipti og felagslívið hjá føroyingum í Danmark.

Tey, sum vilja vita meira um pisuskeiðið, kunna ringja 12318 ella 12351 eftir kl. 18. Fráboðan um luttøku skal sendast Føroya Studentaskúla í Hoydølum í seinasta lagi 7. august og helst sum skjótast. Brævbjálvin skal merkjast »Pisuskeiðið« upplýsir Studentafelagið í einum tíðinda-skrivi.

Lýsið í sosialinum

